

науке // Научное открытие и его восприятие/ Под редакцией С.Р. Микулинского, М.Г. Ярошевского. – М.: Наука, 1971.

3. Социальная инноватика в управлении: муниципальные финансово-производственные группы: учеб. Пособие для вузов / Под общ.ред. В.Н. Иванова, С.Б. Мельникова – 4-е изд., перераб. Идоп. – М.: Муниципальный мир, 2006 – 260 с.

4. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 456 с.

5. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – С.: ВТД «Університетська книга», 2006. – 728 с.

6. Водянка Л.Д. «До питання про економічну сутність поняття інновацій та їх класифікації».

7. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. № 1560 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.

8. Федоренко В.Г. Инвестознaвство : [підручник] / Федоренко В.Г. – [3-є вид., доп.]. – К.: МАУП, 2004. – 480 с.

Рецензент – д.е.н., професор Макаренко П.М.

УДК:338.48:63:631.11(438)

ДОСВІД РОЗВИТКУ АГРОТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПОЛЬЩІ

Панченко Н.М., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

У статті проаналізовано досвід Польщі, щодо розвитку агротуризму, як альтернативного джерела доходів та диверсифікації напрямків діяльності аграрних підприємств, що став реальним шансом на створення нових робочих місць та підвищення загального рівня життя для занепадаючих сіл в яких постійно збільшується рівень безробіття. Автором зроблена спроба охарактеризувати польський агротуристичний продукт, розглядаючи такі питання як: історична складова, географічне розташування та категоризація агротуристичних підприємств.

Nowadays, owners of farms are being forced to look for alternative sources of income, and thus to diversify their business. For over 20 years there has been rapid development of agritourism in Poland. It becomes a real chance to create new jobs and raise the standard of living in rural areas, which are struggled by problems of unemployment. The authors of this article try to characterize Polish agritourism, raising up issues such as: the historical background, geographical distribution and categorization of rural tourist accommodation.

Постановка проблеми. В останні роки в країнах Європи, відпочинок на селі без сумніву знаходиться на стадії розквіту. Одна з головних передумов розвитку агротуризму - це пошук сільськогосподарськими виробниками додаткових джерел доходу. Таке явище є характерним для багатьох країн Західної Європи, в тому числі й для Польщі. За даними управління статистики Польщі близько половини сільськогосподарських виробників отримує більшість своїх прибутків з ведення несільськогосподарського підприємництва.

В Польщі, як і в Україні, деякі регіони пристосовані до ведення агротуристичної діяльності завдяки сприятливому природному розташуванню або з огляду на слаборозвинене сільськогосподарське виробництво. На думку Е. Гургуля, на таких територіях розвиток сільського зеленого туризму може сприяти зниженню безробіття, підвищенню кваліфікації сільського населення та, перш за все, зменшити розрив у рівні освіченості та доступі до освіти між

містом та селом [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти розвитку сільського зеленого туризму досліджують В. Васильєв, П. Горішевський, Л. Гут, Ю. Зінко, В. Кафарський, В. Косенко, М. Костриця, Н. Кудла, О. Лендел, В. Липчук, Н. Липчук, О. Моран, М. Рутинський, М. Товт, а також зарубіжні вчені А.Балінська, Е.Гургул, А.Ярош, К.Карбовяк, М.Шнайдер та ін. Проте, незважаючи на значущість проведених досліджень, для вітчизняної економічної науки проблема розвитку сільського зеленого туризму на засадах підприємництва є нова й потребує системного обґрунтування, особливо актуальним, на нашу думку є вивчення міжнародного досвіду розвитку суб'єктів сільського зеленого туризму.

Постановка завдання. Метою даної статті є оцінка рівня розвитку агротуризму в Польщі. Автором здійснено історичний огляд, визначено особливості основних географічних зон та проведено аналіз попиту на послуги агротуризму в Польщі.

Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження використані дані статистичної звітності Міністерства сільського господарства та розвитку села Польщі, Головного Управління статистики та Інститут туризму. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять діалектичний метод пізнання й системний підхід до вивчення явищ і процесів становлення й розвитку сільського зеленого туризму як організаційної форми підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У кінці 80-х на початку 90-х років ХХ ст. в Польщі склалися низка передумов, що сприяли розвитку сільського зеленого туризму. Регіони в яких переважало сільськогосподарське виробництво, зіштовхнулися з рядом економічних та суспільних проблем, вирішення яких потребувало пошуку альтернативних напрямків розвитку. Недоліки інфраструктури, недостатнє інвестування розвитку сільських територій, ускладнений доступ та нижчий рівень розвитку культури та освіти, традиційна думка про те, що люди які працюють на землі не потребують освіти призвели до того, що зросла різниця між рівнем та умовами життя та праці мешканців міст і сіл [6]. Для зменшення цієї диспропорції необхідним був пошук напрямів розвитку аграрних регіонів з низьким рівнем індустріалізації, але гарними природно-ландшафтними краєвидами та сприятливим навколишнім середовищем, що стало підґрунтям для розвитку форм несільськогосподарського підприємництва, втому числі і сільського зеленого туризму.

Від початку 90-х років спостерігається стійкий розвиток сільського зеленого туризму в Польщі, про що свідчить зростання кількості аграрних підприємств, які пропонували агротуристичні послуги. За даними звіту Міністерства сільського господарства та розвитку села у 1990 р. в Польщі функціонувало 590 таких підприємств, у 1998 р. існувало 608 підприємств, які надавали послуги пов'язані з агротуризмом. Починаючи з 2002 р. дослідженням та веденням статистики щодо кількості агротуристичних підприємств займався Інститут туризму. Згідно даних цього інституту на початку ХХІ ст. в Польщі існувало 6453 агротуристичних підприємств, але вже в 2003 р. на підставі даних які подавали управління гмін фігурує цифра 3323 підприємств.

В наступні роки спостерігається тенденція зростання кількості підприємств. Дані опубліковані Головним Управлінням статистики показують, що у 2010 р. функціонувало 7692 агротуристичних підприємства, які мали 82750 місць для туристів. Динаміка кількості агротуристичних підприємств Польщі по роках представлено на рис. 1.

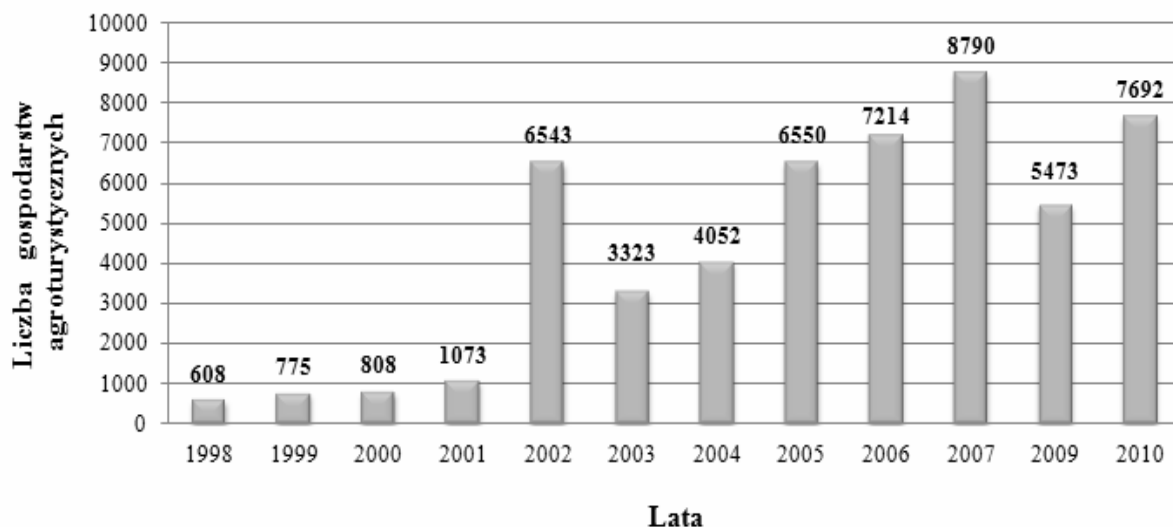


Рис. 1. Кількість агротуристичних підприємств у Польщі у 1998-2010 рр.

Аналізуючи географічне розташування агротуристичних підприємств можна помітити істотну різницю в їх кількості залежно від регіону. Це є наслідком різної привабливості регіонів та різного рівня ініціативності населення сільських територій, їх досвіду та усвідомлення шансу на розвиток цієї галузі. Найбільша кількість агротуристичних підприємств була в 2010 р. у наступних воєводствах: Малопольському, Підкарпатському та Вармінсько-мазурському, що представлено на рис. 2.



Рис. 2. Агротуристичні підприємства в Польщі за регіонами, 2011 р.
Джерело: Збірник Головного управління статистики Польщі 2011 рік

Таким чином розвиток агротуризму в Польщі залежить від географічного розташування, рельєфу, а також від величини та спеціалізації аграрних підприємств. Тому в різних регіонах країни стан розвитку сільського зеленого туризму різко відрізняються. Найбільш сприятливими регіонами Польщі для розвитку туризму є ті, в яких переважає гірський рельєф або є велика кількість водойм (озер, річок, море).

Польські підприємці, що займаються сільським зеленим туризмом дуже часто пропонують послуги різного рівня. Слід зазначити, що у Польщі здобуття сертифікатів, котрі підтверджують рівень якості послуг відповідно до стандартів в агротуризмі не є обов'язковим. Добровільну класифікацію та стандартизацію агротуристичних підприємств в Польщі здійснює Польська Федерація Сільськогосподарського туризму *Гостинне господарство*. Дана федерація поділяє підприємства на категорії, в залежності від рівня стандартів, яких дотримується підприємство. Категорія надається строком на 2 роки. Після завершення терміну дії сертифікату відбувається чергова перевірка та його поновлення, встановлюється рівень стандарту місць для проживання в агротуристичних підприємствах. Після отримання відповідної категорії стандарту агротуристичне підприємство отримує право використовувати знак Федерації Сільськогосподарського туризму *Гостинне господарство* (рис. 3) [11].



Рис. 3. Система категоризації агротуристичних підприємств у Польщі
Джерело: www.agroturystyka.pl

За даними А. Янушевич та М. Бишевської-Давідек у 2010 р. в Польщі функціонувало 622 агротуристичні підприємства, які пройшли класифікацію Федерації Сільськогосподарського туризму *Гостинне господарство* та отримали певні категорії. Серед них 45,7% отримали категорію «standard», 30,2% підприємств отримали - I категорію (☀), 21,4% - II категорію (☀ ☀) і 2,7% - III категорію (☀ ☀ ☀) (табл. 1).

Найбільше підприємств, які сертифікували свою діяльність знаходиться в Малопольському воєводстві (224). На території даного воєводства більшість підприємств отримала категорію «standard» (131). Слід зазначити, що в таких воєводствах як Любуське і Опольське нараховується лише по п'ять сертифікованих агротуристичних підприємства.

Таблиця 1

Категоризація агротуристичних підприємств Польщі в розрізі воєводств

Воєводство	Кількість підприємств, що отримали категорію				
	☀☀☀	☀☀	☀	standard	Всього
Долішньо-Сілезійське	2	4	4	5	15
Куявсько-поморське	-	3	5	5	13
Любельське	-	11	24	25	60
Любуське	1	2	1	1	5
Лодзьке	-	2	7	8	17
Малопольське	-	38	55	131	224
Мазовецьке	-	5	13	7	25
Опольське	-	1	2	2	5
Підкарпатське	-	7	8	4	19
Підляське	2	9	12	24	47
Поморське	5	16	13	9	43
Сілезійське	-	1	1	7	9
Свентокшиське	-	5	19	16	40
Вармінсько-Мазурське	4	24	7	15	50
Великопольське	1	3	11	13	28
Західнопоморське	2	2	6	12	22
Всього	17	133	188	284	622
Структура, %	2,7	21,4	30,2	45,7	

Джерело: A. Janusiewicz, M. Byszewska-Dawidek: *Turystyka wiejska w 2010 roku i założenia jej rozwoju*, Instytut Turystyki, Warszawa 2010, s. 4.

До того ж, лише в семи воєводствах знаходяться підприємства, які мають III категорію стандарту. Це такі воєводства як: Поморське (5 підприємств), Вармінсько-Мазурське (4 підприємства), Долішньо-Сілезійське, Підкарпатське, Західнопоморське (по 2 підприємства) та Любуське і Великопольське воєводства (по 1 підприємству).

В Польщі рівень попит на послуги агротуристичних підприємств знаходиться в прямій залежності від пори року. Як правило, рівень попиту на послуги, що надаються власниками агротуристичних підприємств, зростає і досягає піку в літні місяці, здебільшого туристи обирають короткі поїздки у вихідні дні, рідше приїжджають в будні (табл. 2).

Таблиця 2

Середня кількість туристів, які приїжджають до агротуристичних підприємств в залежності від тривалість ведення агротуристичної діяльності та воєводства

Перебування туристів в агротуристичних підприємствах	Всього N= 383	Тривалість ведення агротуристичної діяльності, (роки)				Воєводство						
		<2	3-5	6-10	>10	Любельське	Любуське	Малопольське	Поморське	Сілезійське	Свентокшиське	Вармінсько-
Влітку	49	32	42	54	119	28	66	36	71	40	20	54
Взимку	25	18	22	23	69	10	32	23	27	24	8	23
Частка постійних клієнтів, %	39	47	36	41	32	26	36	40	34	54	26	33

Джерело: E. Jachimowicz, K. Krzyżanowska, *op. cit.*, s. 88 [4]

Влітку відпочиваючі відвідують агротуристичні підприємства вдвічі частіше, ніж зимою. А в Поморському воєводстві з огляду на ландшафтно-природні особливості влітку відпочиває втричі більше туристів, ніж взимку. В середньому агротуристичне підприємство протягом року відвідує 74 особи, при цьому – 49 осіб в літній період і 25 осіб в зимовий період. Варто також зазначити, що кількість туристів зростає пропорційно до тривалості ведення господарської діяльності власником підприємства. Відсоток постійних клієнтів становить в середньому 39 %, при цьому найвищий показник у Сілезійському воєводстві (54 %), а найнижчий в Любельському (26 %).

Висновки. До останнього часу розвиток польського села пов'язували з прогресом у сільському господарстві, адже саме розвинуте сільське господарство сприяло підвищенню зайнятості та підвищувало рівень життя сільського населення. Але, підвищення продуктивності та ефективності праці агро-виробників, стало причиною того, що зменшилась частка сімей, які живуть виключно за рахунок сільського господарства. В останні роки, суттєве значення у формуванні доходів та матеріальних ресурсів сільських територій займають різні форми несільськогосподарського підприємництва, у тому числі туризму. На думку Й. Червінського, в умовах зростання безробіття на селі агротуризм став альтернативою для розширення ринку праці та підвищення загального рівня життя сільського населення.

Агротуризм у Польщі розвивається швидким темпами, але нерівномірно. Це є наслідком різного рівня привабливості регіонів, а також досвіду сільських жителів та усвідомлення ними шансу на розвиток цієї галузі. Найбільша кількість агротуристичних підприємств знаходиться в північній і південній Польщі, тобто у Вармінсько-Мазурському, Малопольському і Підкарпатському воєводствах. Однією з основних причин зосередження тут такої кількості агротуристичних підприємств є висока туристична привабливість цих регіонів. Слід теж зазначити, що Підкарпатське і Вармінсько-Мазурське воєводства - це регіони, які характеризуються високим рівнем безробіття і низькими доходами населення.

В різних регіонах Польщі різняться стандарти агротуристичних підприємств та ціни на послуги. Найбільше сертифікованих підприємств, які надають агротуристичні послуги знаходиться в Малопольському воєводстві. Найменша ж кількість була зафіксована в Любуському і Опольському воєводствах. Більше того, в останньому, власники агротуристичних помешкань запропонувати найнижчу ціну проживання і харчування.

На нашу думку, досвід становлення агротуристичних підприємств Польщі може бути використаних для обґрунтування альтернативних напрямів розвитку значної частини фермерських господарств, та становлення малого несільськогосподарського підприємництва в межах сільських територій України. Але, як свідчить досвід Польщі, розвиток сільського зеленого туризму повинен здійснюватись як складова комплексної політики багатofункціонального розвитку сільських територій. Інтеграція туристичної діяльності в сільській місцевості робить свій внесок у переході від сільського господарства як єдиної і домінуючої риси сільської місцевості та веде до економічного розвитку цих територій.

Список використаних джерел:

1. Balińska A. Agroturystyka w Dolinie Bugu i uwarunkowania jej rozwoju / A. Balińska, I. Sikorska-Wolak // Wydawnictwo SGGW. – Warszawa. – 2001.
2. Czerwiński J. Podstawy turystyki / J. Czerwiński // Seria Wyd. PWSZ im. Witelona w Legnicy. – Legnica. – 2007.
3. Gurgul E. Agroturystyka jako element rozwoju i promocji regionu / E. Gurgul // Wyd. Politechniki Częstochowskiej. – Częstochowa. – 2005.
4. Jachimowicz E. Pozarolnicze funkcje gospodarstwa rolniczego na przykładzie jego działalności agroturystycznej / E. Jachimowicz, K. Krzyżanowska // Wydawnictwo SGGW. – Warszawa. – 2004.
5. Janusiewicz A., Byszewska-Dawidek M. Turystyka wiejska 2010 roku i założenia jej rozwoju / A. Janusiewicz, M. Byszewska-Dawidek // Instytut Turystyki. – Warszawa. – 2010.
6. Jarosz A. Turystyka a spółdzielczość. W kierunku wielofunkcyjnego rozwoju wsi Wieś i Rolnictwo / A. Jarosz // IRWiR PAN. – № 1 (66). – Warszawa. – 1990.
7. Karbowski K. Turystyka wiejska i agroturystyka – stan obecny i perspektywy rozwoju / K. Karbowski // [J. Ozimek (red.): Funkcjonowanie i rozwój współczesnej turystyki – wybrane zagadnienia]. – Wydawnictwo SGGW – Warszawa. – 2011.
8. Kosiniak-Kamysz K. Turystyka wiejska – podstawy organizacji i charakterystyka działalności / K. Kosiniak-Kamysz, D. Kruczek, D. Kucharczyk, A. Czech // Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego. – Katowice. – 2012.
9. Kurtyka I. Agroturystyka jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich / I. Kurtyka // Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. – Wrocław. – 2006.
10. Strzembicki L. Promocja turystyki wiejskiej w Polsce – doświadczenia i wyzwania, [w:] J. Majewski (red.): Wiejski produkt turystyczny. Doświadczenia i wyzwania / L. Strzembicki // Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. Prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach. – Kielce. – 2012.
11. Sznajder M. Agroturystyka / M. Sznajder, L. Przezbórska // PWE. – Warszawa. – 2006.
12. Zawadka J. Ekonomiczno-społeczne determinanty rozwoju agroturystyki na Lubelszczyźnie / J. Zawadka // Wydawnictwo SGGW. – Warszawa. – 2010.
13. www.agroturystyka.pl (data odczytu: 17.08.2012 r.).
14. www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/kts_turystyka_w_2010.pdf, (data odczytu: 16.08.2012 r.).
15. <https://sites.google.com/a/kachniewska.net/czytelnia/agroturystyka> (data odczytu 17.08.2013 r.).

Рецензент – д.е.н., доцент Березіна Л.М.

УДК 658.336(045)

СУТЬ ТА ВИДИ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ

Пащенко О.В., к.е.н., доцент

Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова

Стаття присвячена вивченню генезису поглядів вчених щодо трактування поняття «фінансова стратегія», систематизації отриманих знань, визначенні композиційних елементів такої стратегії, плюралізму її видів та порядку реалізації.

This article is devoted to the study of the genesis of scientific views on the interpretation of the term "financial strategy" systematization of knowledge, determining compositional elements of such a strategy plurality of kinds and manner of implementation.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток національної економіки, її окремих галузей та будь-якого підприємства в наш час неможливий без чітко визначеної й дієвої фінансової стратегії. В умовах економічної кризи вона ви-